

творчому самовираженні є особливою і обов'язковою для особистості, яка прагне відтворити свої почуття у взаємодії художнього образу з ознаками, символами, лініями, кольором тощо.

Практично це реалізується шляхом формування в учнів стійких графічних умінь та навичок на ґрунті геометричного матеріалу, залучення дітей до активних спостережень предметів і явищ навколишньої дійсності, оформлення учнівських робіт, відображення в дитячих малюнках тільки красивого, обговорення художньо-творчих робіт учнів та мистецьких зразків з метою формування навичок естетико-оцінних суджень, розвитку естетичних почуттів, систематичного розгляду картин і панорам з метою виховання художнього смаку, ілюстрування учнями народних казок, прислів'їв, приказок, історичних оповідань, біблійних текстів, віршів.

Графічні образи у дітей молодшого шкільного віку складаються на основі не лише зорових вражень про предмет, а й значенням його для дитини і діями дитини з цим предметом. Тому в малюнках діти передають лише ті особливості зображуваного, які вони вважають найголовнішими і най значущими. Зображуючи предмет, діти розказують про нього все, що їм відомо. Це пояснюється тим, що дитині молодшого шкільного віку властива здатність відтворювати образи не так, як вона їх бачить, а як уявляє.

Знання та володіння засобами образотворчого мистецтва дозволяють відкрити дитині свої потаємні почуття та задуми. Через використання різноманітних художніх матеріалів (фарби, олівці, фломастери, кольорова крейда та чорнило, а також папір, картон, ластик, дерево) учні пізнають техніку малюнку, оволодівають нею, вчаться творчо самовиражатись, інтерпретуючи по-своєму зображення об'єкту. Створення творчої атмосфери уроку досягається методами прикладу, імітації, обговорення, аналізу, драматизації та емоційної насиченості. Естетична домінанта, яка формується у процесі спілкування учнів з образотворчим мистецтвом, підпорядковує почуття та емоції учнів, сприяє становленню її світогляду, смаків, визначає неповторність та унікальність кожної дитини.

Отже, можна стверджувати про поліфункціональну природу образотворчого мистецтва, адже воно є специфічною і досконалою моделлю цілісного духовного впливу на особистість, сприяє розвитку образного мислення, емоційно-чуттєвої сфери, пізнання, формуванню естетичного смаку та ідеалів. Катарсична функція образотворчого мистецтва належить до числа його головних соціальних призначень. Накопичений образотворчим мистецтвом досвід впливу на духовний світ людини можна використовувати для цілеспрямованого моделювання навчально-виховного процесу, зокрема, при розробці нових перспективних педагогічних технологій.

Література

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк: Кн. для учителя. / Послел. В.В. Давыдова 3-е изд. М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
2. Неменский Б.М. Мудрость красоты: О пробл. эстет. воспитания: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 253с.
3. Мистецька освіта у вимірах сучасної проблеми теорії та практики. Наукова школа Ольги Пилипівни Щолокової. Колективна монографія / Під аг ред.. Полатайко О.М. – Дніпропетровськ: «Адверта». – 2014. – 305 с.
4. Тодосієнко Н.Л. Мистецтво як засіб формування естетичного сприймання у молодших школярів / Н.Л. Тодосієнко //Актуальні проблеми:мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28-29 листопада 2016 р. / за ред.. Л.С. Бровчак, Л.В. Старовойт. – Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2016. – С. 232-236.

УДК 373.3.016:78

М. Пасічнюк,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

M. Pasichnyuk,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ГУРТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FORMATION OF VOCAL CULTURE IN THE MORE SCHOOLS IN THE PROCESS OF GURTKOVOI ACTIVITIES

Анотація. У статті визначено роль вокального гуртка у вихованні у молодших школярів інтересу й любові до високохудожніх творів вокального мистецтва, формуванні їх вокальних навичок і вокально-сценічної культури; розкрито сутність понять «вокально-інтонаційна культура» та «вокальні навички»; розкрито виховна роль репертуару у формуванні вокальної культури молодших школярів.

Abstract. The article defines the role of the vocal circle in pupils education, the formation of their vocal skills and vocal-stage culture; the essence of concepts "vocal-intonational culture" and "vocal skills"; the educational role of the repertoire in the formation of vocal culture of pupils.

Ключові слова: вокальна культура, вокальний спів, вокальний гурток, вокальні навички, молодший шкільний вік.

Keywords: vocal culture, vocal singing, vocal circle, vocal skills, junior school age.

Оновлення національної школи в Україні зумовило необхідність вирішення завдань, пов'язаних із розвитком духовної культури особистості. Їй належить визначна роль у формуванні нової Людини – освіченої, вихованої, культурної, здатної до самоосвіти, саморозвитку. В наш час все більше уваги приділяється питанню особистісного виховання дітей, де головним завданням виступає розвиток їх творчих здібностей засобами мистецтва, зокрема музичного.

Вокальна музика сьогодні існує в полі масової культури, продукція якої постійно поповнює молодому поколінню «музичний словник» його епохи. Стрімке зростання активності молоді, її участь у різноманітних популярних шоу-програмах, вокальних конкурсах, творчих проектах, кастингах є свідченням надзвичайної популярності вокальної музики і, водночас, складних суспільних трансформацій. На сьогоднішній день спів залишається найдоступнішим, найпоширенішим та популярним видом музичної діяльності серед дітей будь-якого віку.

Вокальний спів об'єднує дітей у єдиний дружний колектив, організовує і дисциплінує, а головне – розвиває в них музичність, пам'ять, мислення, мовлення, сприйняття та інші психологічні процеси. Тому на заняттях вокального гуртка потрібно спрямовувати зусилля саме на виховання у гуртківців інтересу й любові до високохудожніх творів музичного та художнього мистецтва, формування вокально-сценічної культури. Форми та методичної роботи музиканта-педагога направлені на формування у вихованців внутрішніх стимулів до навчання вокалу, самостійного творчого мислення, підводять їх до особистісного захоплюючого відкриття світу музичного та художнього мистецтва. Мета музичного керівника вокального гуртка полягає у: виявленні та розвитку вокальних здібностей молодших школярів, формуванні у них вміння правильно виконувати вокальний твір, розвитку музичного слуху, музичної уяви та пам'яті; вихованні любові до вокального мистецтва; становленні духовного світу особистості, створенні умов для формування внутрішньої потреби вихованців у неперервному удосконаленні та в реалізації своїх художньо-мистецьких здібностей і творчих можливостей.

Загальновідомо, що формування вокальної культури слід розпочинати саме в молодшому шкільному віці. Важливо знати, що в цієї категорії дітей голос розвивається стабільно, без стрибків, спостерігається схожість між голосами дівчаток та хлопчиків. Саме в цьому віці дитячі голоси «срібляться», «дзвенять» і можуть бути «загублені» не правильною методикою з ними, і навпаки – використання ефективних прийомів збереже «зерно» тембру та основні природні якості для майбутнього дорослого голосу. Виховання вокальних навичок відбувається комплексно. Відомо, що органи слуху, голосові органи і органи дихання – це складний співочий організм, яким потрібно навчитися володіти.

Перша навичка, яка є головним критерієм вокальної культури, - *це точність інтонацій у передачі вокальної мелодії*. Якщо говорити про якість дитячого співу, то гарний дитячий спів – це правильне виконання точним і гнучким голосом пісень: правильне відтворення звуків, ритму, добре розуміння їхнього змісту й відчуття їхньої краси.

У музиці інтонація – основний носій змісту. Точність вокальної інтонації охоплює кілька аспектів – чітке відтворення висотного положення вокальної мелодії, ритмічного малюнка та тембрового забарвлення звуків. Вона є головною та базовою навичкою у професійній вокальній школі.

Окремі проблеми виховання вокально-інтонаційної культури особистості були предметом досліджень, присвячених особливостям розвитку музичних здібностей молодших школярів (Л. Дмитрієва, Н. Лабунець, І. Таран, Н. Гродненська, Г. Падалка та ін.); вихованню емоційної культури засобами вокально-хорової музики (Л. Сбітнева). На сьогодні теоретичні проблеми виховання вокально-інтонаційної культури особистості у вокальній діяльності розглянуті як загальні властивості та здібності особистості у працях Є. Алмазова, Л. Абелян, А. Зиміної, Г. Перештейльнаса, В. Соколова, В. Попова, Т. Овчинникової та ін.

Вокально-інтонаційна культура виступає якісною характеристикою духовності особистості та проявляється через сукупність специфічних та загальних компонентів. До специфічних компонентів науковці відносять: інтонацію, інтонування, музичний слух, вокальне інтонування; до загальних – інтелектуальний, емоційний, діяльнісний, творчий.

Так, вище названі автори зазначають, що інтонація завжди виступає у тій чи іншій взаємодії, складаючи своєрідний комплекс можливостей людини. При всій важливості навичок інтонування, що мимовільно формуються у повсякденній діяльності дітей, провідна роль у їхньому формуванні та розвитку належить вокальним заняттям, які визначають головне завдання – виховання музичного слуху та співацького голосу.

Друга навичка - *правильне співацьке дихання* – показник рівня володіння елементарними вокальними навичками. Щодо цієї навички під час співу у дітей є дві думки. Прихильники першої відзначають, що будь-які розмови про той чи інший тип дихання в дитячому співі, а тим паче дітей молодшого шкільного віку, не мають об'єктивних підстав. Єдиним диханням в їхньому співі залишається вільне природне дихання, в якому природно бере участь увесь м'язовий та еластичний апарат – поперечно-смугасті м'язи живота, міжреберні м'язи, діафрагма та еластична тканина, гладкі м'язи бронхів і трахеї. Різниця лише у тому, що друга фаза дихання – видих, продовжується за рахунок першої. Головний рівномірний видих природного дихання порушується нашаруванням другорядного порядку мовних модуляцій діафрагми. Як наслідок, завдання вокальної педагогіки полягає у звільненні безумовного рефлексу природного дихання від мовних нашарувань.

Третю навичку – *наявність розвиненого музичного слуху та вокального інтонування* - описували видатні композитори М. Глінка, О. Варламов. Вони акцентували увагу на значенні музичного слуху під час виконання і навчання співу. О. Варламов підкреслював взаємозв'язок музичного слуху та співацького голосу як одну з центральних проблем музичної психології та педагогіки. Музичний слух є головним регулятором і коректором вокального інтонування, і саме йому насамперед необхідно приділити особливу увагу. Проблема виховання та розвитку музичного слуху є наріжною у вихованні вокальної культури, оскільки людина, яка має тонкий слух, може належним чином оцінити красу та глибину ідейно-образного змісту музичного твору. Саме музичний слух являє собою складне явище, побудоване на взаємодії слухових, м'язових, вібраційних та інших видів чуттєвості. Ступінь розвитку музичного слуху переважно визначає успіх вокальної роботи в колективі, яка безпосередньо позначається на інших компонентах хорової звучності. Важливим напрямком, на наш погляд, у розвитку та вдосконаленні музичного слуху є виховання у школяра критичного ставлення до свого співу і до співу товаришів. Важливо, щоб спів був усвідомленим, виразним і оцінювався через слух, зір, м'язові відчуття, вібраційне чуття тощо. Якщо буде розвинений музичний слух у сполученні з вокальним, то це дасть усвідомлено-виразне інтонування, яке виражається у вокальному інтонуванні.

Отже, чим краще організовано співацький апарат, тим чистіше школяр інтонує і чує. Гарний слух є основою творчої роботи виконавця при передачі музичного образу. Наявність музичного слуху та вокального інтонування найбільш повно визначають кінцевий результат навчання, що впливає на виховання вокальної культури школярів.

Також у молодшому шкільному віці починають закладатися основи музичності та емоційності. Музичність та емоційність виховують за допомогою прийому просторових уявлень, який допомагає виробляти вміння сфокусуватись в конкретній ситуації. Це неодмінна умова для вокаліста. Мета прийому полягає у розвитку образного мислення і творчої фантазії, уміння відчувати простір навколо себе. Голос – це інструмент, на якому грають не руками, а головою. Тому мислення співака слугує головним «вихователем» його успіху.

Не менш важливим є вокальний репертуар, який відіграє важливу роль у формуванні основ вокальної культури. Він має відповідати вокально-технічному рівню дітей, узгоджуватися з художньо-виконавськими навичками школярів, бути доступним і цікавим за змістом.

Всі дані навички виконання неможливі без точної передачі музичної виразності голосом. Прийоми, які цьому сприяють, допомагають дитині налаштуватися на виразне виконання, підбадьорюють, викликають емоції для уявлення у власному виконанні образу твору. Серед таких – елементарна театралізація, шумові ефекти – спонукають дітей включатися в пісню, як у живу гру. Загальновідомо, що рухи допомагають виробленню чіткого ритму.

Таким чином, основи вокальної культури доцільно формувати в молодшому шкільному віці. На ефективність цього процесу впливають обізнаність педагогів з прийомами розвитку дитячого голосу, які допомагають розвивати музичність, виробити точну інтонацію, правильне вокальне дихання, формувати уміння виразно виконувати твори. Важливим є добір вокальних творів, що зацікавлюватимуть дітей і будуть розвивати їхні музичні та творчі здібності.

Література

1. Абдуллин Э. Б. Музыкально-педагогические технологии учителя музыки: учебное пособие / Э.Б.Абдуллин, Е.В.Николаева. – М.: Прометей, 2005. – 232с.
2. Белоброва Е.Ю. Техника эстрадного вокала [Электронный режим]- режим доступа - <https://docplayer.ru/63372384-Ekaterina-yurevna-belobrova-tehnika-estrarnogo-vokala.html>
3. Назайкинский Е. В. Звуковой мир музыки / Е.В.Назайкинский. – М., 1988.
4. Жишкович М. А. Основы вокально-педагогических навыков: методичні поради для студентів вокальних ф-тів вищ. навч. закл. культури мистецтв/ М.А.Жишкович. – Л., 2007.

УДК 373.31:37.036:372.878.

Б.Підпригора,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного
Університету імені Михайла Коцюбинського

В.Pidopryhora
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИКИ

MUSIC AND AESTHETIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS MUSIC LESSONS

Анотація. Розглядаються важливі питання методики музичного виховання, яка є частиною науки педагогіки, історико-методологічні аспекти музичного виховання і навчання, сутність і специфіка уроків музики в загальноосвітній школі, принципи і методи музичного виховання і навчання школярів в різних видах дитячої музичної діяльності, особливості сучасних програм з музики, проведення уроку музики в школі.

Abstract. The important questions of the technique of musical education, which is a part of science of pedagogy, historical and methodological aspects of musical education and training, the essence and specificity of music lessons in general education school, principles and methods of musical education and training of pupils in different kinds of children's musical activity, features of modern programs from music, music lessons at school.

Ключові слова: музичний розвиток, музичне виховання, музичне навчання, музичне сприйняття, історія музичного виховання, традиції українського музичного виховання, провідні ідеї музично-естетичного виховання, музична творчість, види музичної діяльності, урок музичного мистецтва, сутність музичного виховання, музична культура, музичний смак, музичні здібності, музичний фольклор.

Key words: musical development, musical education, musical education, musical perception, history of musical education, traditions of Ukrainian musical education, leading ideas of musical and aesthetic education, musical work, kinds of musical activity, lesson of musical art, essence of musical education, musical culture, musical taste, musical abilities, musical folklore.

Музичне виховання молодшого школяра надає нічим не замінний вплив на збагачення духовного світу. Це процес становлення і розвитку музичних здібностей на основі природних задатків, формування основ музичної культури, творчої активності від найпростіших форм до більш складних. Музичне виховання дає нічим не замінний вплив на загальний розвиток: формується емоційна сфера, удосконалюється мислення, дитина стає чуйною до краси в мистецтві й житті [1, с. 12].

В розвиток теорії і практики музично-естетичного виховання значний внесок зробили відомі вчені, педагоги, музикознавці А. Мировпольський, Б. Асаф'єв, Б. Яворський, Н. Брюсова, М. Леонтович, М. Лисенко, Н. Гродзенська, В. Шацька, М. Румер, Б. Теплов, Д. Огороднов, Д. Кабалевський, О. Ростовський, О. Апраксина, Н. Ветлугіна та багато інших.

Метою студіювання є дослідити педагогічні умови формування творчих здібностей молодших школярів на уроках музики [2, с. 36].

Музика, музичне виховання може надати велику допомогу в повноцінному розвитку дитини. Під впливом музики, музичних вправ та ігор за умови використання правильно підібраних прийомів позитивно розвиваються психічні процеси і властивості особистості, чистішою й грамотнішою стає мова.